

Datum
2020-11-12

ESV dnr

Handläggare
Tomas Kjerf

Vad är en brist i den interna styrningen och kontrollen?

Men vad är en brist i den interna styrningen och kontrollen? Och hur skiljer sig brister från risker och fel i verksamheten?

Vad gäller för att redovisa brister årsredovisningen?

Myndighetsledningen ska i årsredovisningen redovisa en bedömning av om den interna styrningen och kontrollen har varit betryggande eller om det har funnits brister. Bedömer myndighetsledningen att det har funnits väsentliga brister i den interna styrningen och kontrollen ska dessa redovisas i årsredovisningen.

Om ledningen bedömer att det har funnits brister i den interna styrningen och kontrollen, ska väsentliga brister kortfattat redovisas.¹

En brist är väsentlig om den är väsentlig för regeringens uppföljning, prövning eller budgetering av myndighetens verksamhet. Om det är så, det avgör myndighetsledningen.

I det fall ledningen bedömer att det har funnits brister inom den interna styrningen och kontrollen ska en kortfattad redovisning av bristerna och när de har förelegat lämnas i punktform i anslutning till bedömningen.²

En brist är något som berör myndighetsledningens ansvar inför regeringen. Det följer av att den interna styrningen och kontrollen ska vara betryggande för myndighetsledningen att myndigheten fullgör sina uppgifter och uppnår sina mål enligt kraven på verksamheten.

När det finns en brist kan det till exempel innebära att myndigheten

- inte har en intern miljö som ger förutsättningar för en betryggande intern styrning och kontroll
- inte förbygger korruption
- saknar en riskanalys som omfattar aktuella eller väsentliga risker för hela eller del av verksamheten

¹ 2 kap 8§ tredje stycket andra meningen Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

² Föreskrifter till 2 kap 8§ Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

- låter bli att vidta nödvändiga åtgärder eller avstår från att samarbeta med en annan myndighet för att vidta åtgärder
- låter bli att göra en avvägning mellan den kostnad en viss åtgärd för med sig och den förväntade nyttan av åtgärden.

Om det har inträffat fel i verksamheten kan det vara inom den accepterade risken. Det är ingen brist hur illa det än är.

Det finns olika sätt för myndigheten att redovisa när en väsentlig brist har förelegat. Det kan till exempel anges som ”under första kvartalet”, ”under perioden mars–augusti” eller ”under april månad”. Eftersom årsredovisningen vanligtvis avser ett år utgör den 1 januari en tidsgräns bakåt för brister i myndighetens interna styrning och kontroll.

Redovisningen av brister ska vara kortfattad och i punktform. Begränsa därför redovisningen till vad bristen är och när den har förelegat. Information om var, hur, varför, vem och vilka gör redovisningen längre än nödvändigt för ändamålet med uppräknigen. En uppräkning i punktformen avgränsar den ena risken från den andra och kan läsas var för sig.

Ytterligare information om redovisade brister kan lämnas i en sammanfattande redovisning av intern styrning och kontroll.

Om myndigheten har redovisat brister i sin interna styrning och kontroll bör myndigheten lämna information om genomförda eller planerade åtgärder för varje redovisad brist.³

En ändrad bedömning av den interna styrningen och kontrollen efter räkenskapsårets slut, och fram till dess årsredovisningen undertecknas, är av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning. Informationen är väsentlig eftersom ett utelämnade kan påverka de beslut som regeringen eller annan mottagare av årsredovisningen fattar. Myndigheten ska i årsredovisningen lämna information om en sådan ändrad bedömning för att ge en rättvisande bild av den interna styrningen och kontrollen.

Gör en bedömning av vad som har redovisats som brister till regeringen

Hur bedömer ni bristerna som redovisas nedan?

1. Är det en brist som redovisas?
 - a) Om nej, vad är det då?
 - b) Om ja, ger den kortfattade redovisningen i punktform med eventuellt redovisade vidtagna eller planerade åtgärder underlag för regeringens uppföljning och prövning av verksamheten?

³ Allmänna råd till 2 kap 8§ Föreskrifter till 2 kap 8§ Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

2. Vilken information tycker ni att en bristredovisning (kortfattat i punktform) bör innehålla för att ge regeringen en tillförlitlig och rättvisande bild av intern styrning och kontroll, och varför?

Bristerna är utdrag från årsredovisningarna avseende 2019. Bristerna är något nedkortande. Information som inte påverkar bedömningen av hur risken är redovisad har inte tagits med. Till bristen har också lagts in information som myndigheten har lämnat i den sammanfattande redovisningen.

Kortfattade brister i punktform och information om planerade eller vidtagna åtgärder

1. ...introduktion och grundläggande utbildning av nyanställda samt i organisationen för detta. Bristen har förelegat under hela året.

Vi har konstaterat att både introduktion och grundläggande utbildning för nyanställda, samt organisationen för detta, har brister. Detta medför risker i arbetsmiljön, främst för medarbetare i det klientnära arbetet. Internrevisionens granskning av introduktionen av nyanställda behandlingsassistenter visar bland annat att basutbildningen inte är ändamålsenlig. En översyn av alla utbildningar och utbildningsorganisationen kommer att påbörjas under nästa år.

2. ... förebyggande arbete mot oegentligheter och specifikt inom frågor kopplade till jäv.

Genom internrevisionsrapport och förebyggande arbete mot oegentligheter, andra interna undersökningar 2018 och ett antal medieartiklar i början av 2019 upptäcktes brister inom myndighetens förebyggande arbete mot oegentligheter och specifikt inom frågor kopplade till jäv.

Verket genomförde därför under 2019 en samlad insats i syfte att stärka statstjänstemannarollen och för att förbättra verkets arbete med att förebygga oegentligheter.

Som ett led i insatsen genomfördes ett flertal aktiviteter och åtgärder implementerades. Det handlade bl.a. om att en intern etisk kod och en extern uppförandekod togs fram och implementerades. Flera informations- och utbildningsinsatser genomfördes och kommer även fortsättningsvis vara en del av verkets arbete mot oegentligheter. Under året arbetade verket fram en jävsdeklaration som kommer att implementeras under 2020. Verket beslutade även att visselblåsartjänsten som nu är intern ska hanteras av extern part som upphandlas under 2020. Därtill skärptes den interna kontrollen för att säkerställa att rutinerna för säkerhetsprövning och inpassering följs.

I början av 2019 fastställdes verkets säkerhetsskyddsanalys som identifierade ett antal förbättringsområden. Analysen utmynnade i ett verksövergripande

åtgärdsprogram som fortfarande pågår. Verket begärde i början av 2019 tillsyn av Säkerhetspolisen för att säkerställa att brister i säkerhetsskyddet identifieras och åtgärdas. Säkerhetspolisen beslutade i februari om att genomföra en tillsyn av verkets säkerhetsskydd, med fokus framförallt på säkerhetsprövning av personal samt säkerhetsskyddad upphandling med säkerhetsskyddsavtal.

Tillsynsmyndigheten konstaterade att mycket fungerar bra, men att det också finns vissa brister inom de undersökta områdena. Säkerhetspolisens ärende avslutades under hösten 2019 då verket enligt Säkerhetspolisen vidtagit eller planerat för önskade åtgärder.

3. ... riskhantering avseende dokumentation och systematisk uppföljning av verksamhetsrisker och åtgärder föranledda av dessa. Brist under tidsperioden maj-oktober 2019.

Uppföljningen av riskhanteringsprocessen visar på tydliga utvecklingsbehov avseende systematik, dokumentation och därav spårbarhet av verksamhetsrisker och åtgärder kopplat till dessa. Dessa behov är omhändertagna i det pågående utvecklingsarbetet.

4. ...genomförda riskanalyser har inte sammanställts på ett tillfredsställande sätt för att ge en samlad överblick av de väsentliga riskerna och hanteringen av dessa.

inget om åtgärder

5. ...systematisk och regelbunden uppföljning och bedömning av huruvida kontrollåtgärderna gett avsedd effekt inte genomförts.

inget om åtgärder

6. Avsaknad av en sammanhållen säkerhetsorganisation. Bristen har förelegat under hela året.

Säkerhetsområdet är eftersatt och vi saknar en sammanhållen säkerhetsorganisation. Den tekniska och fysiska säkerheten är inte tillfredsställande och vi planerar därför ett utvecklingsarbete för att etablera en säkerhetsorganisation som ska bidra till en trygg och säker vård- och arbetsmiljö och som förebygger hot och våld i det klientnära arbetet. Här är utformning av lokaler, olika byggtekniska åtgärder samt höjd kunskap om säkerhet viktiga delar.

7. ... ledning och styrning. Bristen har förelegat under hela året.

Iakttagelser från internrevisionens granskningar har visat brister i den interna styrningen och kontrollen som rör inköp och upphandling, styrande dokument, introduktionen av nyanställda behandlingsassistenter samt skydd mot oegentligheter. Vi har under året påbörjat flera arbeten för att komma tillrätta med och stärka processer avseende bland annat fordonspark, arbetstidsavtal samt institutionernas kontanthantering.

Verket har inte förmått åtgärda påtalade brister i tillfredsställande takt och konstaterar brister i ledning och styrning. Vi behöver utveckla och förstärka myndighetens stödjande och styrande funktioner. Vi behöver utveckla chef- och ledarskapet, skapa en lärande kultur och skapa god ordning och reda för att säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll. För att möta bristen har vi påbörjat en förstärkning av vissa centrala funktioner på huvudkontoret.

8. ...har inte förmått att tillräckligt effektivt och systematiskt hantera de långa handläggningstider som förekommit inom omprövningsverksamheten. Den föreskrivna handläggningstiden om sex veckor har överskridits i många fall. Bristerna har förelegat under första halvåret 2019.

Omprövningsverksamheten har under en längre tid arbetat med att hantera inflödet av omprövningsärenden, som ökat kraftigt sedan 2016. För att komma till rätta med de långa handläggningstiderna har vi genomfört avdelningsöverskridande avarbetningar, stora rekryteringar och förbättrat produktionsplaneringen. Åtgärderna ledde dock inte till en tillräckligt stabil förbättring, och JO gav förnyad kritik under 2018. Kritiken handlade bland annat om att verket inte följde sina allmänna råd för maximal handläggningstid. Från att tidigare ha redovisats som ett förbättringsområde inom intern styrning och kontroll redovisades handläggningen inom omprövning därför som en brist i den interna styrningen och kontrollen i årsredovisningen för 2018. Det har lett till att vi under 2019 har tagit fram en åtgärdsplan och börjat arbeta med att förtydliga centrala begrepp och ansvarsstrukturer inom omprövningsverksamheten. I återrapporteringen till JO i september konstateras dock att de åtgärder som dittills vidtagits ännu inte bidragit fullt ut till en lösning på problemet med de långa handläggningstiderna. Men handläggningstiderna minskar och verket ser en positiv utveckling. Vi bedömer därför att bristen var hanterad vid halvårsskiftet 2019. Handläggningen av omprövningsärenden är dock fortfarande ett förbättringsområde.

9. Otillräckliga processer och rutiner att kvalitetssäkra statistiken har förelegat ...

...Efter sommaren 2019 konstaterade verket efter fördjupad analys oförklarliga avvikelser i leverantörens insamlade data som inte hade sitt ursprung i de låga svarsnivåerna. Avvikelserna bedömdes påverka statistikens kvalitet i sådan omfattning att de redovisade statistikuppgifterna hade påverkats. Därför publicerades korrigerad statistik för perioden juli 2018 till september 2019 som baserades enbart på det verket-insamlade materialet som grund...

För att åtgärda uppkomna brister har ett inriktningsbeslut tagits att bilda en ny enhet som kommer stärka samordningen av statistik inom arbetsmarknadsområdet. Ett viktigt uppdrag till verksamheten är att utveckla analyskapaciteten och upprätthålla ett betryggande kvalitetssäkringssystem. Vidare kommer också befintliga riktlinjer och rutiner på området gås igenom för att säkerställa att de ger ändamålsenlig vägledning.